

Døve grønlandere i Danmark

Undersøgelse af herboende døve grønlanderes livssituation.
September 2009.

Foto: Oskar Henriksson

Danske Døves Landsforbund
Snaregade 12,1
1205 København K
Danmark

1. Indledning.....	3
2. Definitioner og baggrund	5
Betydningen af tegnsprog for døve	6
CI-udviklingen og perspektiver heraf	7
3. Generelt om grønlandere bosat i Danmark.....	8
4. Metode	10
Problemafgrænsning	11
Etik.....	11
5. Historisk rids	12
Rammerne for døve i Grønland.....	12
Forholdene for døve i Danmark	14
6. Herboende døve grønlandere	16
Familieforhold	16
Skolegang.....	16
Uddannelse	16
Erhvervmæssig og social status	17
Bopæl	17
Bevæggrunde for at bo i Danmark	17
To grupper	18
Sociale og sundhedsmæssige problemer	19
Hjemve vs. integration.....	19
Den sproglige barriere	20
Information.....	21
7. Grønlandertræf.....	22
8. anbefalinger	24
Viden om danske forhold	24
Mentorordning	24
Information til danske sagsbehandlere	24
Tværfagligt netværk.....	25
Individuelt tilrettelagt forløb	25
Danskundervisning	26
Hjemrejser	26
Netværk for døve grønlandere.....	27
9. Konklusioner og perspektiveringer	28
10. Litteraturliste	29

1. Indledning

Det er Danske Døves Landsforbund (DDL) der har taget initiativ til at få foretaget denne kvalitative, etnografiske undersøgelse af herboende døve grønlanderes livsvilkår. Undersøgelsen fokuserer på de personlige resurser, betydningen af sprog og sociale netværk. Formålet er at opnå et nuanceret billede af denne gruppes situation og behov og blandt andet afdække, om de tilbud, man giver døve herboende grønlandere - herunder undervisningstilbud, pædagogiske tilbud og øvrige tilbud om støtte og socialt samvær - er tilfredsstillende for gruppen.

Center for Døve, døve- og centerskolerne, Nyborgskolen, Castberggård, KC, døvepræsterne m.fl. har samlet set kontakt til næsten alle døve i Danmark. Der ydes en stor indsats i arbejdet med at støtte døve og tegnsprogsbrugere i Danmark, uanset etnicitet, religion, køn eller sprog.

Derudover tilbyder de lokale døve- og tegnsprogsforeninger under Danske Døves Landsforbund et socialt netværk blandt døve i Danmark, et fællesskab som traditionelt er meget værdifuldt for døve - og som næsten alle døve er tilknyttet.

Det har til trods for denne offentlige og frivillige indsats vist sig særdeles vanskeligt at integrere herboende døve grønlandere på det danske arbejdsmarked, i netværk med andre døve bosiddende i Danmark eller den øvrige befolkning generelt.

Indeværende undersøgelse er den hidtil eneste danske undersøgelse af døve grønlanderes forhold i Danmark.

Projektet er blevet til med midler fra Socialministeriets pulje til herboende socialt udsatte grønlandere, midler der blev afsat som opfølgning på Hvidbog om socialt udsatte grønlandere i Danmark fra 2003.

Birthe A. Petersen har som projektmedarbejder for DDL foretaget alle interviews, der ligger til grund for undersøgelsen - og antropolog Annette Holm Billund har analyseret data og skrevet første rapportudkast. Begge medarbejdere har erfaring fra Grønland - Birthe A. Petersen har i en periode arbejdet på Døveskolen i Sisimiut, Vestgrønland, og Anette Holm Billund har i flere perioder boet i Grønland og skrevet sit afsluttende speciale som antropolog om grønlandske forhold.

Projektets forløb har bestået af en undersøgelsesfase, bearbejdning og rapportskrivning, der har udspillet sig fra september 2008 til august 2009. Derefter har det første rapportudkast været forelagt samarbejdspartnere i Danmark, samt på en rejse i august/september 2009 forelagt og drøftet med relevante samarbejdspartnere i Grønland.

På baggrund heraf er den endelige rapport blevet færdiggjort.

DDL vil her rette en stor og varm tak til alle herboende døve grønlandere, der har ladet sig interviewe, åbnet deres hjem og taget sig tiden til at besvare vores spørgsmål eller på anden måde

vist interesse for projektet.

Også en stor tak til de private fonde (Den Kongelige Grønlandsfond, Nuna Fonden samt Kulturfonden Danmark-Grønland) der har støttet projektet og som bl.a. muliggjorde vores rejse til Grønland. Mange tak til Socialministeriet for at yde projektmidler samt til Socialt Udviklingscenter for at yde processtøtte og rådgivning til projektet undervejs.

Derudover vil vi takke alle samarbejdspartnere indenfor døveverdenen, der har bidraget til projektet med interesse, kommentarer, gode råd og vejledning i forbindelse med projektet. Det gælder ikke mindst arbejdsgruppens to medlemmer: Grete Jensen og Svend Erik Hansen, der utrætteligt har stillet deres viden til rådighed for projektet.

Endeligt skal der lyde en stor tak til Birthe Petersen, uden hvem dette projekt aldrig var blevet til noget. Birthe har siden sin tid i Grønland med sit store engagement og levende interesse for døve grønlænderes forhold, været primus motor bag initiativet til projektet her.

2. Definitioner og baggrund

I dette afsnit vil vi kort redegøre for, hvilke definitioner, der ligger bag nogle af de centrale begreber i rapporten. Derudover indeholder afsnittet en kortere - lidt summarisk - redegørelse for betydningen af tegnsprog i døve børns liv og opvækst, samt et afsnit om betydningen af CI. Dette af hensyn til eventuelle læsere, der ikke i forvejen er bekendt med de særlige problematikker, der er i forhold til døve.

DØV: Når vi bruger begrebet døv, er det den sociologiske definition på døvhed, der lægges vægt på. Det er en definition, der tager udgangspunkt i hvilket sprogligt og socialt tilhørsforhold, man har - frem for et udgangspunkt i en bestemt hørekurve. Døve mennesker er først og fremmest mennesker, der har tegnsprog som deres modersmål - uanset størrelsen af høretabet. Mennesker kan have samme høretab - og alligevel vil nogle opleve sig selv som døve, mens andre vil definere sig som hørehæmmede. Hørehæmmede er - i modsætning til døve - mennesker med et vist høretab, der har dansk som modersmål.

TEGNSPROG: Tegnsprog er selvstændige sprog - ganske på linje med de talte sprog. Tegnsprog er naturlige sprog, der - ligesom de talte sprog - er opstået dér, hvor døve har haft mulighed for at mødes og kommunikere sammen. Det er visuelle sprog, der udtrykkes med mimik, kropsholdning samt mund- og håndbevægelser. Sprogforskning over alt i verden har dokumenteret, at tegnsprogene er selvstændige, fuldgyltige sprog - med egne tegnforråd, syntaks og grammatik - helt forskellige fra de talte sprog. At tegnsprogene er naturlige sprog - opstået i kommunikationen mellem mennesker - betyder også, at der ikke er tale om ét internationalt tegnsprog, men at der derimod findes en mængde unikke tegnsprog, opstået overalt i verden, hvor døve har haft mulighed for at mødes og kommunikere indbyrdes. Tegnsprog er som andre sprog tæt knyttet til de forhold, de er opstået under, og vil derfor bære præg af de kulturelle, geografiske og sociale forhold der, hvor de er opstået.

GRØNLANDSK TEGNSPROG: Som med de talte sprog foregår der også en udveksling mellem tegnsprogene - baseret på kontakt mellem de forskellige sproggrupper. I tilfældet med grønlandsk tegnsprog bygger det på dansk tegnsprog - så meget, at det er tvivlsomt, om man overhovedet kan tale om et egentligt selvstændigt, grønlandsk tegnsprog. Dette skyldes dels de ringe muligheder, døve grønlændere traditionelt har haft for at mødes og udvikle et stærkt sprogligt fællesskab på egne præmisser, og dels den historiske udvikling, hvor døve børn blev sendt til Danmark for at gå på døveskole, hvor de naturligvis så har lært dansk tegnsprog, som de så - i nogle tilfælde - har taget med tilbage til Grønland.

Der er dog forskelle på det tegnsprog, der bruges i Grønland og det, der bruges i Danmark. Der er f.eks. unikke grønlandske tegn for en række ord og begreber. Dette gælder eksempelvis tegnene for ugedage, måneder, dyr, naturfænomener, familieforhold mv. Der er også forskelle i måden at anvende tegnsprog på - eksempelvis bruger man i Grønland færre mundbevægelser end i Danmark. Desuden har dansk tegnsprog et stort tegnforråd, som ikke indgår i grønlandsk tegnsprog.

GRØNLÆNDERE: I litteraturen om herboende grønlændere har der været anvendt forskellige definitioner af, hvornår man er grønlænder, og hvor længe man vedbliver at være det, når man bor i Danmark. Uden at komme nærmere ind på de forskellige definitioner, kan vi sige, at de

herboende døve grønlandere, der omtales i denne rapport, alle er født i Grønland, og har grønlandske forældre.

Betydningen af tegnsprog for døve

For alle børn er det af stor vigtighed at få adgang til et sprog så tidligt i livet som muligt. Sproget giver adgang til kommunikation med omverdenen, til at knytte og udvikle følelsesmæssige og sociale relationer, og til at forstå den ofte meget komplicerede verden, vi fødes ind i. Et barn uden sprog er stærkt handicappet, og uden et brugbart sprog er det ikke muligt at gennemgå en alderssvarende udvikling.

De fleste børn er fra fødslen omgivet af sprog, som de tilegner sig helt naturligt i de første leveår. For døve børn er det imidlertid lidt mere kompliceret, idet de fleste døve børn fødes ind i hørende familier, hvor man ikke har noget kendskab til tegnsprog. Det sprog forældrene taler, har børnene særdeles vanskeligt ved at tilegne sig, idet det talte sprog jo primært opfattes auditivt - gennem hørelsen - som de døve børn er udelukket fra. For døve børns udvikling er det derfor af allerstørste betydning, at forældrene - og andre mennesker omkring barnet - får lært sig tegnsprog og starter med at bruge det i kommunikationen med barnet så tidligt som muligt.

Kun via tegnsprog, som barnet jo tilegner sig via synssansen, kan det gennemgå en normal sproglig udvikling - og dermed få mulighed for at udvikle sig på alle områder: emotionelt, socialt og intellektuelt. Forskningsstudier af døve børn fra hele verden dokumenterer, at døve børn, der får tegnsprog tidligt i livet, ikke behøver at være handicappet på andre områder end netop dette ene: At de mangler hørelsen. Med andre ord: Døve børn, der får tegnsprog, kan alt det, andre børn kan - undtagen at høre. Døve, der har tilegnet sig tegnsprog tidligt i livet, har gode muligheder for - via tegnsprogstolkning - at tage en uddannelse og klare sig på arbejdsmarkedet.

Der er dog særlige udfordringer, der gør sig gældende for døve. Det gælder især omkring indlæring af talesproget i det land, hvor man er født. Altså dansk for danske døve og grønlandsk for grønlandske døve. Hørende børn, der starter i skolen, mestrer i vid udstrækning allerede det talte sprog og skal "bare" lære at læse og skrive. Men når man ikke kan høre det talte sprog, er det forbundet med store vanskeligheder at lære at læse og skrive det. Ikke nok med, at man ikke kender ordene på forhånd, endsige syntaks eller grammatik, men man har heller ikke et lydbillede af sproget at støtte sig til, når man skal lære at stave. Det er derfor en noget mere kompliceret proces, når døve børn skal lære dansk eller grønlandsk i skolen. For døve børn, der aldrig har hørt sproget, vil det skulle læres som et fremmedsprog. Mens nogle døve børn bliver virkeligt gode til at læse og skrive, har andre problemer resten af livet. For mange er det svært at læse og forstå komplicerede tekster - og nogle har svært ved at læse og forstå selv lettere tekster. Det er et af grundvilkårene ved at være døv, at det sprog, som resten af samfundet kommunikerer på, og som alt skriftligt materiale er baseret på, altid vil være et fremmedsprog, som man mestrer mere eller mindre fuldkomment.

CI-udviklingen og perspektiver heraf

I mange lande er det i dag helt almindeligt at tilbyde en operation til døve børn - en såkaldt cochlear implantation. Et Cochlear Implant (CI) er et avanceret høreapparat, som svært hørehæmmede og døve kan få gavn af. Navnet henviser til cochlea, sneglen, som er sanseapparatet for hørelsen i det indre øre. Et CI består af en udvendig del, der sidder bag øret, der modtager lyd og sender den videre til den implanterede del - en enhed bestående af en modtager og en elektrode, der stimulerer nervefibrene i cochlea i det indre øre. Disse signaler sendes så videre til hjernen.

I de senere år er man i Danmark begyndt at operere børn meget tidligt - helt ned til før 1 års alderen, idet det har vist sig, at udbyttet af CI bliver bedre, hvis man får det tidligt i livet.

Der er stadig forskellige holdninger til CI blandt professionelle og fagfolk, men dog enighed om, at CI ikke gør børnene normalthørende. Et barn med CI har muligheden for at lære at høre, og udvikle et velfungerende talesprog. Det er dog ikke alle børn, der får lige stor glæde af deres implantat.

I Danmark anbefaler vejledningscentrene på hospitalerne i dag, at CI-børn slet ikke får adgang til tegnsprog, og at de enkeltintegreres blandt hørende børn.

3. Generelt om grønlandere bosat i Danmark

I 2003 skønnede Socialministeriet, at mellem 700 og 900 af de godt 7.000 grønlandere, der boede i Danmark, var socialt udsatte (tallene stammer fra Hvidbog om socialt udsatte grønlandere i Danmark). Hvidbogen pegede på en række problemstillinger i forhold til indsatsen omkring socialt udsatte grønlandere. Blandt andet pegede den på et behov for vidensopsamling, erfaringsudveksling og koordination i forhold til indsatsen.

De udsatte grønlandere er karakteriseret ved, at de har problemer med bl.a. misbrug, hjemløshed, arbejdsløshed og psykiske lidelser. Ofte mangler de udsatte grønlandere sproglige, uddannelsesmæssige og sociale forudsætninger, som er nødvendige for at klare sig. På baggrund af hvidbogen om socialt udsatte grønlandere i Danmark, blev der allokeret resurser til en styrket indsats, herunder blev der afsat midler, som kunne søges af private og offentlige til at iværksætte projekter for at styrke indsatsen. Rambøll Management har evalueret disse projekter, og kommer i deres rapport med en række anbefalinger for det videre arbejde:

Anbefalinger til indsatser for socialt udsatte grønlandere:

- Evalueringen viser, at der fortsat er et generelt behov for indsatser, der tilgodeser målgruppen af socialt udsatte grønlandere. Ansvar for indsatserne ligger hos kommunerne, som er forpligtede på at yde tilbud som matcher målgruppens behov. Kommunerne kan endvidere trække på faglig ekspertise fra andre aktører.
- Der er fortsat behov for indsatser, som kan få udsatte grønlandere til at benytte tilbud for socialt udsatte med henblik på at afhjælpe hjemløshed mv. og sikre integration i det danske samfund.
- Selvom projekter med tolkebistand til udsatte grønlandere gennemgående har levet op til målsætningerne, har der været vanskeligheder med at nå ud til de rette målgrupper (institutioner og aktører). Det synes vigtigt at arbejde videre med at finde måder, hvorpå tilbuddene kan synliggøres.
- Der er fortsat behov for en stærk faglig kompetence på området for at kunne yde de mest kvalificerede indsatser for målgruppen. Netværksaktiviteter og løbende opkvalificering af medarbejderne på feltet synes at være mere hensigtsmæssigt end bredere orienterede uddannelsesaktiviteter, hvor tilslutningen kan være begrænset.
- Kombinationen af konkrete aktiviteter og tværgående formidlingsaktiviteter, der medvirker til at samle aktørerne på feltet har vist sig som en god kombination, der også i fremtiden bør prioriteres.
- Der er ikke i projektet fundet en passende form for danskundervisning i København. Da det vurderes af projektmedarbejderne, at sproglige barrierer udgør en væsentlig hindring for vellykkede indsatser, bør der arbejdes videre med at afsøge alternative muligheder for at give sprogundervisning i en struktur og under en form, som er velegnet for målgruppen.

- Evalueringen har vist, at der er et stort behov for helhedsorienterede indsatser for socialt udsatte grønlændere. Samtidig synes det vigtigt også i fremtiden at prioritere samarbejde og koordinering af indsatser.
- Nogle af de allersvageste grønlændere benytter kun i begrænset omfang almindelige tilbud til socialt udsatte. Dette synes at indikere et behov for særlige indsatser, der kan målrette tilbuddene til den enkeltes konkrete behov. Særligt i forbindelse med kontaktskabelsen synes det hensigtsmæssigt at have særlige tilbud, der formår at få skabt kontakt til udsatte grønlændere.
- For at kunne rumme socialt udsatte grønlændere, bør der ske en differentiering og opkvalificering af de eksisterende tilbud til socialt udsatte grupper, som vil gøre det muligt at tilgodese socialt udsatte grønlænderes særlige behov. Dette kan evt. medføre et behov for flere ressourcer i en overgangsperiode.
- Der er endvidere peget på et behov for opøgende indsatser for udsatte grønlændere, der for nylig er kommet til Danmark.
- Der er peget på behov for medarbejdere med særlig kompetence på feltet, som har kendskab til problemstillingerne, stederne, hvor udsatte grønlændere opholder sig, og som er i stand til at identificere relevante hjælpetilbud til målgruppen. Disse kan evt. være en del af den almindelige gadeplansindsats, men det er vigtigt, at de har en særlig viden om målgruppen.
- Det kan i nogle tilfælde være hensigtsmæssigt at arbejde med udsatte grønlændere i grupper for at understøtte og basere arbejdet på at den enkelte føler et gruppetilhørsforhold. Dette er særligt relevant i en indledende fase, hvor der er brug for at skabe kontakt til, sikre tryghed og få indledt et tættere samarbejde med den enkelte.

Vi vil i vores afsluttende afsnit i denne rapport forholde os til disse anbefalinger med henblik på at afklare, hvordan gruppen af døve grønlændere skiller sig ud - og på hvilke områder de generelle anbefalinger kan siges at gøre sig gældende for vores gruppe.

4. Metode

I undersøgelsen udfoldes døve grønlænderes livsvilkår og personlige resurser via kvalitative interviews. Undersøgelsen bygger på 14 kvalitative interviews med 14 døve grønlændere.

Det er i forbindelse med projektet her lykkedes at finde frem til 19 døve grønlændere i Danmark. Vi har afsøgt de muligheder, vi har haft adgang til via vores netværk i døveverdenen (døveskoler, døvekonsulenter, døvepræster, samt flere enkeltpersoner med stor personlig viden om - og kontakt til - døve grønlændere i Danmark), og vi føler os rimeligt overbeviste om, at de 19 personer faktisk udgør gruppen af herboende døve grønlændere.

Ud af denne gruppe på 19 personer har de 14 ladet sig interviewe til undersøgelsen. Alle 14 interviews er udført i den interviewede persons hjem. Herudover består gruppen af 3 døve grønlændere, der bor i forskellige botilbud i Danmark. Det har af helbredsmæssige grunde - fysisk og psykisk - ikke været muligt at udføre interviews med de pågældende 3 personer. Vi har dog kendskab til deres livsvilkår.

De resterende 2 personer har for den enes vedkommende ikke ønsket at deltage i undersøgelsen - og den anden person måtte vi opgive at få kontakt til, da vedkommende ikke svarede på vores henvendelser. Vi har dog ligeledes kendskab til disse 2 personers livsvilkår, og vi ser overordnet undersøgelsen som repræsentativ for herboende døve grønlændere.

Vi udarbejdede i projektets opstart en folder, der kort informerede om projektet og de involverede personer. Folderen sendte vi efterfølgende til alle herboende døve grønlændere. Herefter blev der taget kontakt til hver enkelt for at høre om han/hun havde lyst til at lade sig interviewe.

Alle interviews er gennemført med afsæt i en åben, semistruktureret interviewguide, der er blevet udformet til formålet. Med en åben tilgang har vi søgt at lade herboende døve grønlænderes egne stemmer komme frem. Hvert interview har bidraget med nye vinkler og måder at anskue livsvilkår på.

Birthe A. Petersen har udført alle interviews, og har også alene stået for at skabe kontakten til gruppen af døve grønlændere - dog med hjælp fra det ovenfor omtalte netværk. Alle 14 interviews er udført i tidsrummet mellem september 2008 - maj 2009.

I indeværende undersøgelse er tilstræbt en etnografisk, narrativ tilgang, der vægtlægger den enkeltes fortælling om sig selv, egne valg og livssituation. Måden man konstruerer sig selv på afhænger af ens sociale baggrund, kultur, socialisering samt aktuelle ståsted. Vi tager afsæt i forståelsen af herboende døve grønlændere, som handlende aktører, der lever og agerer i hverdagen, i fællesskaber og i samfundet. I denne forbindelse er det relevant at se nærmere på den danske samfundsmæssige kontekst, som herboende døve grønlændere befinder sig i.

Problemafgrænsning

På baggrund af denne interesse for herboende døve grønlandere søger vi i indeværende undersøgelse at besvare følgende spørgsmål:

- ☐ Døve grønlanderes baggrund: Specifikke kompetencer og generelle resurser
- ☐ Døve grønlanderes oplevelse af at være i Danmark, adgang til – erfaring med uddannelsesinstitutioner, arbejdsmarked, netværk, interessefællesskaber
- ☐ Foreløbige konklusioner - tiltag til forbedring af døve grønlanderes livsvilkår

Etik

Herboende døve grønlandere udgør antalsmæssigt en lille gruppe, hvilket har gjort det muligt at komme tæt på, men hermed bliver genkendelsen også større. Der blev på forhånd lovet alle informanter fuld anonymitet. På denne baggrund er alle personnavne ændret og deres bopæl/by ikke nævnt. Dette er gjort for at fjerne fokus fra de specifikke steder og de implicerede personer for i stedet at belyse den overordnede tematik. Kun døveskolerne i Danmark og den tidligere døveskole i Grønland er nævnt ved deres korrekte navne.

5. Historisk rids

Dette kapitel vil sætte rammen om forholdene for døve i Grønland, som de har udspillet sig for gruppen af døve grønlandere bosat i Danmark. Oplysningerne til dette afsnit kommer dels fra interviewene med de herboende døve grønlandere, og dels er de indsamlet fra rapporter om forholdene for døve i Grønland - jf. litteraturlisten - fra enkeltpersoner i Danmark med viden om grønlandske forhold, samt indsamlet under arbejdsgruppens besøg i Grønland.

Rammerne for døve i Grønland

På tidspunktet for rapportens tilblivelse (2009) fik vi af Departementet for Sociale Anliggender i Grønland oplyst, at antallet af døve i Grønland var mellem 50 – 55. Dette tal inkluderer dog også døvblevne, og antallet af egentlige tegnsprogsbrugere skønnes at være omkring 30.

Før 1957 forblev døve grønlandere i de respektive byer og bygder, hvor de var født, hvor de så sammen med deres familie og nærmeste – selv måtte finde frem til en måde at kommunikere på. Dette ændredes i 1957, hvor man fra dansk statslig side begyndte at sende døve grønlandske børn til døveskoler i Danmark. Børnene blev i en tidlig alder sendt til en dansk døveskole, hvor de i klasser med danske døve børn modtog undervisning i dansk, dansk tegnsprog og andre fag. Eleverne fik dansk tegnsprog som førstesprog, hvilket betød, at når de kom tilbage til Grønland efter 9 års skolegang i Danmark, oplevede de at have store vanskeligheder med at kommunikere med venner og familier i Grønland. De unge grønlandske døve var ikke vant til at mundaflæse på grønlandsk og forældre og nærmeste familie kunne ikke tegnsprog, og en del kunne heller ikke dansk.

De oplevede også kulturelt at være anderledes i og med, at de havde tillært sig danske skikke, dansk kultur, fået smag for dansk mad og velstand. Fællesskabet med de andre døve fra tiden på døveskolen i Danmark forsvandt ved hjemkomsten, hvor de hver især oftest var den eneste døve i deres respektive byer og bygder i Grønland.

Vigtigheden af at skabe et miljø for grønlandske døve i Grønland blev debatteret på kurser og seminarier i slutningen af 1970'erne. Resultatet blev, at to lærere fra Sisimiut var på et ophold på Fredericiaskolen i Danmark og senere samme år, 1978, etableredes den første grønlandske døveklasse i Sisimiut. Med indførelsen af grønlandsk hjemmestyre i 1979 hjemtog Grønland administrationen af interne anliggender, herunder også sociale forhold, hvor døveområdet hører under.

Døveskolen i Sisimiut var siden 1978 samlingspunkt for døve børn i Grønland. Den første klasse havde to elever, siden voksede antallet og blandt de adspurgte i indeværende undersøgelse har 8 døve grønlandere gået på skolen.

Frem til 1991 boede døve børn, der ikke havde deres familie i Sisimiut, hos plejefamilier eller på børnehjem. I 1991 besluttede man at tilknytte et skolehjem til døveskolen. Familier med et døvt barn fik således tilbud om, at barnet kunne bo på skolehjemmet, hvis ikke familien flyttede med. Flertallet af eleverne på døveskolen har også boet på skolehjemmet.

Oprettelsen af døveskolen medførte også, at der fra 1979 blev arrangeret døvetræf og kurser for døve samt for deres familier. Derudover blev der også tilbudt kurser og træf for lærere og pædagoger, der beskæftigede sig med døve. Døvekonsulenterne var ansat i Direktoratet for Sociale Anliggender, og således ikke formelt tilknyttet døveskolen, men de indgik i et tæt samarbejde med skolen. Således udarbejdede lærerne i samråd med døvekonsulenterne undervisningsmateriale, der specifikt henvendte sig til grønlandske døve. Skolens elevtal voksede, og i 1996 tildeltes døveskolen dens egen bygning. Undervisningen havde hidtil fundet sted på byens folkeskole og i det lokale medborgerhus. Nu rykkede de daværende 14 elever ind i deres egen skole.

Skolehjemmet, der blev oprettet i 1996 og hed "Uiluit", havde plads til 9 elever. I samme bygning havde døvekonsulenten til huse. Døvekonsulentordningen oprettedes i 1984 og har siden været omdrejningspunktet for alt oplysningsarbejde om døve i Grønland og undervisning for forældre og nærmeste familie til døve. Døvekonsulentens arbejde medvirkede til, at der er blevet arrangeret træf for døve og deres familier og herved skabt et forum, hvor døve sammen med deres familier kunne mødes. Via disse træf og andre arrangementer blev der opbygget et netværk mellem døve.

Hverken døvehjemmet eller skolen har døve elever i dag. Døveskolen fungerer som en specialskole for børn med forskellige handicaps – og der går i dag en hørehæmmet elev med tillægshandicap på skolen. Nye døve elever visiteres ikke til skolen. Så vidt vi har fået oplyst, er der i dag kun 4 døve børn i Grønland, som alle har fået CI, som man søger enkeltintegreret i lokalmiljøet med støtte.

Det forholdsmæssige meget lille antal døve børn forklares af Departementet for Sociale Anliggender i Grønland med det forbedrede sundhedsvæsen, herunder især vaccinationen mod meningitis, som traditionelt har været en af de mest udbredte årsager til døvhed i Grønland.

Det har været almindeligt, at nogle elever efter endt skolegang i Sisimiut er flyttet tilbage til deres hjemby eller bygd, mens andre er blevet i Sisimiut. Dog ser det nu ud til, at flere og flere døve flytter til Nuuk, der er ved at få status som den ny "døveby" i Grønland. Ifølge artiklen: Flere sprog – flere verdener boede der i Nuuk i 2006 11 døve, og dette tal var i 2009 ifølge døvekonsulenten vokset til ca. 20. Tallet inkluderer dog også døvblevne. Også døvekonsulentordningen har nu til huse i Departementet for Sociale Anliggender i Nuuk.

I de senere år er der sket en nedskæring på døveområdet i Grønland. I perioder har der været to døvekonsulenter, samt afsat midler til årlige døvetræf for alle døve og deres familier, mens der på tidspunktet for vores besøg i august 2009 kun var en enkelt døvekonsulentstilling tilbage. Der havde endvidere i en del år ikke været afholdt døvetræf.

Der er én uddannet tegnsprogstolk i Grønland i dag, som kun arbejder freelance (på deltid) som tolk. Der tolkes primært i forbindelse med lægebesøg / -behandling, idet det – så vidt vi har fået oplyst – er det eneste område i Grønland, hvor man som døv har ret til tolk.

Der er ingen interesseorganisation i Grønland specifikt for døve. Den tværgående handicaporganisation, KNIPK, varetager alle handicappedes interesser i Grønland - dog er der

ifølge vores oplysninger ingen døve, der er aktive i KNIPK.

Der har tidligere eksisteret en forening for døve og forældre til døve børn. På initiativ af døvekonsulentens mødes en gruppe døve nu i Nuuk en gang om måneden – primært med henblik på socialt samvær.

Forholdene for døve i Danmark

Der findes i dagens Danmark et aktivt og mangfoldigt døvemiljø, der har udviklet sig siden 1866, hvor verdens ældste stadig eksisterende døveforening blev oprettet af døve selv i København.

Der har – indtil for nyligt - været døveskoler i København, Fredericia og Ålborg, samt 5 centerskoler, hvor man har klasser med døve og hørehæmmede børn. Døveskolen i Fredericia og i København havde frem til 1978 grønlandske elever. I Nyborg findes en fortsættelsesskole for døve, hvor mange unge døve kommer efter barneskolen. Der er mulighed for at tage 9. og 10. klasse på Nyborgskolen.

Center for Døve tilbyder døvekonsulentenservice i Fredericia, København, Odense, Ålborg og Århus. De fleste døvekonsulenter er uddannede socialrådgivere med særlig kendskab til døves forhold, og de kommunikerer på tegnsprog direkte med brugerne. Døvekonsulenterne kan bistå døve med at skaffe tolkebistand, de yder rådgivning om uddannelsesforløb og arbejdsforhold og hjælper - der hvor der er behov for det - den enkelte døve i forhold til dennes sagsbehandling eksempelvis i kommunen. Døvekonsulenterne har tæt kontakt til de fleste døve grønlændere bosiddende i Danmark.

Center for Døve har desuden bo- og aktivitetstilbud for flerhandicappede døve, tolkeservice mv.

Castberggård, Højskole og kursuscenter for mennesker med høretab, tilbyder højskoleophold for døve, hvor undervisningen foregår på tegnsprog. Derudover arbejder Castberggård aktivt for at sikre døve arbejde og arrangerer jobsøgnings- og jobtræningsforløb særligt tilrettelagt for døve. Døve og Hørehæmmedes Oplysningsforbund har afdelinger i flere byer i landet og tilbyder fritidsundervisning for døve ifølge Folkeoplysningsloven.

Center for Tegnsprog og Tegnstøttet Kommunikation (KC), der varetager tolkeuddannelsen, har desuden en afdeling, VUKC, hvor man tilbyder særligt tilrettelagte kursusforløb for voksne døve - eksempelvis indvandrere og flygtninge - der har brug for undervisning i dansk tegnsprog, dansk skriftsprog, dansk kultur og samfundsforhold.

I Danmark er døve lovsikret ret til tegnsprogtolkning i en række situationer. Det gælder ret til tolk til en uddannelse, ret til tolk i forbindelse med erhverv, ret til tolk i retten og ret til tolk i forbindelse med hospitalsindlæggelse mv. Desuden betales af statslige midler for tolkning i en lang række andre situationer: ved fritidsundervisning, lægebesøg, familiefester mv.

På tv tegnsprogstolkes dagligt fire nyhedsudsendelser, således at man som døv har mulighed for at modtage nyheder på eget sprog. Derudover findes der mulighed for at få dækket merudgifter i forbindelse med handicapet, og ret til handicapkompenserende hjælpemidler - f.eks.

lyskaldeanlæg i sit hjem mv. Endeligt findes der en særlig serviceordning hvor døve alarmeres via sms, når den øvrige befolkning alarmeres via radio, sirener mv.

At døve således kompenseres for deres handicap i en lang række situationer, betyder at de i Danmark i mange henseender har mulighed for at leve et selvstændigt, ligeværdigt liv på lige fod med andre borgere i samfundet.

Flertallet af døve i Danmark lægger desuden stor vægt på det sociale fællesskab med andre døve via den lokale døve- eller tegnsprogsforening. Danske Døves Landsforbund (DDL) har tilknyttet 18 lokale foreninger, men herudover eksisterer der en mængde små klubber og mere uformelle interessefællesskaber mellem døve i Danmark. DDL arbejder handicappolitisk med at varetage døves interesser i Danmark med det mål, at døve skal have samme muligheder som andre borgere i samfundet. DDL har omkring 3.000 medlemmer, hvoraf de fleste er døve - men som også tæller forældre til døve børn og fagfolk indenfor døveverdenen.

6. Herboende døve grønlandere

I dette kapitel præsenteres herboende døve grønlandere. Der fokuseres desuden på deres generelle resurser og kompetencer, der skal forstås bredt som uddannelse, sprogkendskab, erhverv/erhvervs erfaringer, bopæl samt familiære forhold, sociale netværk, sundhed og andre særlige forhold. Det handler således både om specifikke kompetencer såsom skolegang, uddannelse samt sociale og personlige resurser.

Gruppen af døve grønlandere i Danmark, vi har været i kontakt med, er i alderen 22-72 år. Der er en stort set lige stor gruppe mellem 22-50 år og mellem 50-72 år. Der er 11 kvinder og 8 mænd. Den seneste tilflytter fra Grønland til Danmark kom hertil i foråret 2007. Der har siden 2000 bosat sig 4 døve grønlandere i Danmark. Adskillige af de interviewede har boet i Danmark i en længere årrække.

Vi har udført interviews med 9 kvinder ud af 11, og 5 ud af de i alt 8 mænd. Alle de interviewede personer er født og opvokset i Vestgrønland. De er jævnt fordelt mellem at komme fra hovedstaden Nuuk, mellemstore byer samt bygder.

Familieforhold

En overvejende del af døve grønlandere i Danmark lever alene. I alt boede 11 personer alene på undersøgelsestidspunktet. 4 personer havde en kæreste (som de ikke boede sammen med, så de tæller med i gruppen af personer, der "bor alene"). Flertallet af de enlige havde børn i Danmark eller Grønland. 3 par havde børn, hvoraf den ene families børn boede hos en plejefamilie i Danmark. Den anden familie fik støtte til at varetage forældreansvaret i forhold til børnene. Den sidste familie modtog ikke hjælp i forhold til børnene.

Skolegang

Tidligere elever på døveskolen i Sisimiut tæller 3 personer, og er således dem, der er født efter 1965, da døveskolen blev etableret. 2 personer har gået i både dansk og grønlandsk døveskole. De startede deres skolegang i Danmark, men blev efter oprettelsen af den grønlandske døveskole (1978) sendt dertil, hvor de afsluttede deres skoletid. 2 personer har gået i skoler for hørende børn i Grønland. De resterende 7 personer har gået i en dansk døveskole.

9 ud af de 14 personer har gået på fortsættelsesskolen i Nyborg. 2 har efter endt skoleforløb på Nyborgskolen gået på Castberggård Højskole.

Uddannelse

2 af kvinderne har her i Danmark fuldført uddannelsen til social- og sundhedshjælper. En mandlig døv har som den eneste fuldført en uddannelse i Grønland. Ved hjælp af tolk gennemførte han en grønlandsk erhvervsuddannelse inden for bygge- og anlægsområdet. En ung mand, der har gået på døveskolen i Sisimiut, påbegyndte i Danmark en uddannelse som tømrer, men fuldførte af forskellige årsager (herunder mangelfulde dansk kundskaber) ikke uddannelsen.

Resten af gruppen er ufaglærte.

Erhvervsmæssig og social status

Der er 3 døve grønlandere, der har fast tilknytning til arbejdsmarkedet.

Af de førnævnte kvinder, der er uddannet social – og sundhedshjælper, har den ene arbejde i pleje- og ældresektoren. En anden kvinde arbejder deltid som rengøringsassistent. En mand er fuldtidsansat som natarbejder i en større dansk virksomhed. Han er ufaglært.

Resten af gruppen udgøres af folk på overførselsindkomster, primært førtidspension, folkepension og kontanthjælp. 2 personer har psykiske lidelser: En har PSTS (Post Traumatisk Stress Syndrom) og en anden lider af skizofreni. 3 personer har tillægshandicaps relateret til svagt syn/blindhed, heraf har 2 personer Usher eller retinitis pigmentosa (kikkertsyn). En anden person har problemer med ryggen.

Bopæl

De fleste herboende døve grønlandere bor i større eller mellemstore byer i Danmark. Ud af de 14 der er blevet interviewet bor en i eget hus. De resterende 13 bor i lejlighed, og som tidligere nævnt bor 3 i forskellige botilbud.

Bevæggrunde for at bo i Danmark

Der er for hver enkelt person selvfølgelig flere motiver for at bosætte sig i Danmark, men generelt giver de 7 personer, der har haft hele deres skolegang på dansk døveskole udtryk for en større tilknytning til Danmark end de resterende, der har gået i skole i Grønland.

Samlet set giver herboende døve grønlandere udtryk for, at de bedre muligheder for døve i Danmark vægtes højt. I denne forbindelse prioriteres de gode vilkår for at få tolkebistand til både uddannelse og til hverdagssituationer i såvel det offentlige som det private rum. Dette gælder møder med sagsbehandler, arbejdsgiver, læge- eller tandlægebesøg og til private/sociale arrangementer. I Grønland er muligheden for at få tolkebistand som nævnt meget begrænset.

Motiver for døve grønlandere, der har haft skoleophold i Danmark har været, at de i lighed med en mandlig informant sidst i 20'erne, lægger vægt på, at de her i modsætning til i Grønland kan få tolk til at tage en uddannelse:

”I Danmark kan jeg få en uddannelse med tolk. Jeg har meget brug for hjælp fra en tegnsprogstolk.”

Alle interviewede nævner fraværet af tolk som en begrænsning i Grønland, der for flere har medvirket til, at de har isoleret sig mere i Grønland end de gør i Danmark. I denne forbindelse

peger flere døve grønlandere også på, at der i modsætning til i Grønland er daglige tv-udsendelser for tegnsprogsbrugere i Danmark.

Andre grunde til at flytte til Danmark er, at familien bor her. En mand i 30'erne, der har gået i skole i Grønland:

"Det meste af familien er i Danmark... men dansk er svært. Jeg kan kun lidt. Min mor er min tolk".

Alle 14 personer har familier eller venner bosat i Danmark, hvilket de også nævner som en del af motivationen for at flytte til Danmark.

For andre kan det være sociale problemer og et dårligt miljø i Grønland. En kvindelig informant, i midten af 30'erne:

" Der var for meget druk og hash i min familie og blandt mine venner i Grønland. I Danmark bor vi hos min mands mor...

Flere giver udtryk for, at familieforhold med misbrug af alkohol er en væsentlig faktor i valget af Danmark.

Desuden er der nogle, der lægger vægt på, at de i Danmark har bedre muligheder for at være sammen med andre døve. Således udtaler en kvindelig informant:

"I Grønland savnede jeg kontakt med andre døve..."

To grupper

Der tegner sig overordnet to grupper blandt døve grønlandere i Danmark. Dem, der har gået i døveskole i Danmark og dem, der havde haft deres skolegang i Grønland. Som nævnt sendte man ikke længere døve grønlandske børn til Danmark efter 1978.

De tidligere elever fra Fredericiaskolen har naturligt nok et større kendskab til det danske sprog end eleverne fra døveskolen i Sisimiut. Ligeledes kan de som følge af deres længere ophold i Danmark bedre begå sig her og har større forståelse for danske normer, social omgang mv. Alligevel oplever en del af dem, at sproglige, sociale og kulturelle barrierer hæmmer dem i deres dagligdag.

I gruppen af døve grønlandere, der har gået på døveskole i Danmark, er der generelt flere, der har haft en svær barndom. De giver udtryk for, at de har oplevet deres barndom som kaotisk og utryg med gentagne seksuelle overgreb og mobning i skolen.

Det gælder dog også for dem, der har gået i skole i Grønland, at mange af dem har været udsat for mobning i deres barndom.

De personer, der har levet en del af deres voksne liv i Grønland har desuden levet en tilværelse,

der har været præget af vold og massivt druk i familien og/eller i omgangskredsen, som også er medvirkende til at de har søgt til Danmark.

Sociale og sundhedsmæssige problemer

Herboende døve grønlandere har for de flestes vedkommende en kombination af sociale og sundhedsmæssige problemer, der præger deres hverdag: Således giver halvdelen af dem udtryk for at de har et alkoholmisbrug, mens 4 erkender at have et hashmisbrug. Men flere af dem fortæller, at de til trods herfor oplever at have en højere livskvalitet i Danmark end i Grønland, således fortæller flere af dem, at de drikker mindre i Danmark end de gjorde i Grønland.

Hjemve vs. integration

De fleste giver ikke selv udtryk for, at de finder det svært at klare sig i Danmark, specielt ikke dem, der gået i dansk døveskole. Denne gruppe peger ikke på, at de finder tilpasningen til danske forhold, kulturelle normer og levevis speciel svær.

En stor del af de herboende døve grønlandere føler dog stadig en stor tilknytning til grønlandsk kultur, mad og traditioner. Flere af dem giver udtryk for, at de i Danmark savner billigere grønlandsk mad i de grønlandske huse, og de af dem, der bor inde i landet, savner havet.

I de grønlandske huse deltager flere i de sociale arrangementer, blandt andet sangaftener, og de køber jævnligt grønlandsk proviant her. De peger på, at de i de grønlandske huse oplevede et fællesskab med grønlandere, som de ellers savnede, selv om de kunne have svært ved at kommunikere med flertallet af hørende grønlandere.

De døve grønlandere peger ikke selv på fravær af et større socialt netværk i det daglige, men det bemærkes i det danske døvemiljø, at de er meget lidt synlige. Døve grønlandere finder på deres side, at det er svært at komme ind på livet af døve danskere og blive en del af det danske døvemiljø, som de oplever som lukket. De tager sjældent del i det danske døvesamfund og de oplever ikke - når de kommer i de danske døveforeninger - at være en del af det fællesskab, der ellers er så vigtigt for mange døve danskere. Døve grønlandere finder, at de lever et liv, der er anderledes end mange danske døve, og at de derfor har mere tilfælles med andre, hørende grønlandere.

Om erfaringer med foreninger, fritidsaktiviteter eller medborgerhuse i Danmark siger de alle, at de ikke bruger DDL, de danske lokale døveforeninger eller Døves Kirke. Deres oplevelse er, at det kan være svært at få adgang til danske døveforeninger, da danske døve er optaget af andre emner end de, døve grønlandere interesserer sig for. Danske døve taler om emner såsom politik, ligestilling, det nyeste inden for IT, teater, tegnsprog og disse forhold interesserer kun få døve grønlandere. De fleste grønlandere giver udtryk for, at de ikke føler sig velkomne i døveforeningerne – og at de føler de døve danskere sladrer om dem.

I stedet opsøger flertallet af de adspurgte hellere venner og bekendte og flere kommer jævnligt i de grønlandske huse i København, Århus, Odense og Aalborg eller færdes andre steder, hvor

grønlandere mødes. Dette gør de til trods for de sproglige problemer, de også ofte har med hørende grønlandere.

Flere kommer også i pinsemissionens kirker, da de her føler sig mere velkomne, end de gør i Døves Kirke. De gav endvidere udtryk for, at de ikke har været vant til store sociale fællesskaber med døve, bortset fra, at nogle har deltaget i de tidligere årlige døvetræf i Grønland af 5-6 dages varighed.

Den sproglige barriere

Især de yngre døve grønlandere har en stor sproglig barriere at overvinde. Deres skolegang på døveskolen i Sisimiut har prioriteret at lære eleverne først tegnsprog, derefter grønlandsk og til sidst dansk. Det grønlandske sprog er kompliceret for døve at lære, da det består af lange og sammensatte ord. De yngre døve grønlandere har det problem, at deres grønlandske sprogfærdigheder ikke er tilstrækkeligt gode, ligesom også deres danskkundskaber halter. I denne forbindelse peger flere unge døve grønlandere endvidere på, at deres skoletid på døveskolen i Sisimiut har præg af stor udskiftning af personale, som de finder har sænket det faglige niveau.

De døve grønlandere, der har indledt deres skolegang før døveskolen i Sisimiut blev oprettet, har alle gået på Fredericiaskolen. Deres danskkundskaber er markant bedre end de elever, der har gået på døveskolen i Sisimiut. Dog er der flere i denne gruppe, der giver udtryk for, at deres færdigheder i dansk i mange situationer ikke er tilstrækkelige. Men de er dog stadig bedre stillede end dem, der har gået i skole i Grønland.

Det er imidlertid ikke kun danskkundskaberne, der skiller de to grupper. Døve grønlandere, der har gået i skole og boet i Grønland har et mindre udviklet tegnsprog end døve grønlandere, der har gået i barneskole i Danmark. Dette kan bl.a. skyldes at døve grønlandere i Danmark oftere er sammen med andre, der kan tegnsprog og i højere grad kan udvikle og vedligeholde deres tegnsprog. Ikke mindst har den sidstnævnte gruppe naturligvis et meget større forråd af danske tegn, hvorimod gruppen, der har gået på døveskolen i Sisimiut naturligt nok ikke har lige så stort et tegnforråd af danske tegn.

De døve grønlandere giver udtryk for flere forhold, der indvirker på deres livsvilkår i dag. I kraft af deres opvækst og liv i henholdsvis Grønland og Danmark oplever de både at høre til begge steder - og ikke at høre rigtigt til nogen af stederne. I Danmark føler de sig fremmede - og i Grønland isoleret. De oplever at savne Grønland, når de er i Danmark og vice versa. Deres sproglige kundskaber, dansk, grønlandsk og tegnsprog sætter rammen for deres oplevelse af inklusion i både det danske og grønlandske samfund.

Det er familier eller venner, der må agere tolke for dem i Grønland. Netop fraværet af tolke i Grønland nævner alle adspurgte, som det største problem i deres hverdag i Grønland. Det var ikke alle, der havde familiemedlemmer eller venner, der kunne tolke for dem i de situationer, hvor de havde brug for det, og de oplevede derfor at være meget isolerede og ensomme i Grønland. I Danmark tilbydes tolk, og der er døvekonsulenter, der i alle egne af Danmark kan yde døve råd, hjælp, støtte og vejledning. Denne støtte betyder meget for døve grønlandere, der også bruger døvekonsulenternes kontor som "base", et sted hvor de kommer og kan snakke med nogen, få

hjælp til også små, mere praktiske forehavender.

Indeværende undersøgelse peger desuden på, at de døve, der har et godt og solidt fundament i tegnsprog, har lettere ved at lære hhv. dansk eller grønlandsk. Det at have et modersmål, sit eget sprog, som er ens førstesprog, er altafgørende. Kan man som døv ikke kommunikere tilstrækkeligt på tegnsprog, er det meget svært at tillære sig andre sprog: - grønlandsk og dansk for denne gruppes vedkommende.

Flere blandt de adspurgte har i både Grønland og Danmark påbegyndt en erhvervsuddannelse, men er droppet ud – og har ikke siden gennemført en uddannelse efter folkeskolen. De angiver, at de oplevede, at de sproglige udfordringer var for store. I Grønland handlede det om, at de manglede en tolk, i Danmark var problemet, at de ikke var gode nok til dansk, og for nogle vedkommende tillige havde meget svært ved at forstå tegnsprogstolkningen. De giver udtryk for, at de ikke kunne tilstrækkeligt tegnsprog til at forstå tolkens oversættelser og i Grønland kunne de ikke mundaflæse og forstå det grønlandske.

Information

For hele gruppen af herboende døve grønlændere kan det offentlige system og adgang til information virke svært tilgængeligt.

Nogle giver udtryk for at de savner mere information om Danmark inden de kommer hertil, eksempelvis giver de udtryk for, at de ville ønske de havde vidst, at de som førtidspensionister i Grønland ikke automatisk får tildelt førtidspension i Danmark. Tildeling af førtidspension vurderes forskelligt i Grønland og Danmark. Ligeledes peger flere på, at det overraskede dem, at de ikke fik tildelt kontanthjælp med det samme i Danmark, men at deres sag først skulle behandles. Et andet problem for flere har været, at det kan være svært at få bolig i Danmark på grund af lange ventelister. Flertallet har inden de bosætter sig i Danmark ikke på forhånd fundet en bolig, og de bor derfor hos familie og venner det første stykke tid i Danmark.

I forhold til erfaringer med skole-, efterskole og højskoletilbud til døve, herunder det pædagogiske tilbud som døve grønlændere får, når de kommer til Danmark, giver flertallet udtryk for, at de ikke har fået tilstrækkelig viden om tilbuddene på forhånd. Deres oplevelse er, at det afhænger af kommunens sagsbehandlere, og at de selv skal formulere, hvad de gerne vil, men at de har savnet information om, hvad tilbuddene reelt dækker over og derfor haft svært ved at formulere deres ønsker. Deres erfaring med de generelle uddannelses tilbud i Danmark er som ovenfor nævnt begrænset.

I forlængelse heraf giver flere udtryk for, at de oplever, at kommunale sagsbehandlere i Danmark ofte er uvidende omkring døve og især mangler viden om døve grønlænderes særlige situation. Flere af de adspurgte finder, at danske sagsbehandlere ofte tager for givet, at forholdene for døve i Grønland er lig de danske forhold. På denne baggrund oplever gruppen af døve grønlændere, at der fra offentlig side er en forventning om, at de har en større viden om det offentlige system, end de reelt har.

7. Grønlændertræf

Der blev som en del af indeværende projekt arrangeret to "Grønlænder-træf" for herboende døve grønlandere. Formålet var at opbygge et netværk og styrke fællesskabet mellem døve grønlandere i Danmark - ligesom det blev forsøgt at bygge bro til den danske døveverden.

Det var Birthe A. Petersen, der tog initiativ til træffene og hun medvirkede ved begge træf. Hun gengiver i det følgende sin oplevelse af træffene, der fandt sted i henholdsvis november 2008 og februar 2009 i Fredericia:

Ved det første træf i november deltog 9 grønlandere med deres venner, familie og børn, i alt 23 personer, hvilket var en stor overraskelse for mig, for da tiden nærmede sig træffet, var der kun få som havde tilmeldt sig. Aftenen før løb tilmeldingerne ind.

Træffet indledtes med kaffemik, dvs. kaffe med mange forskellige slags kager. Derpå tog jeg ordet og fortalte om projektet og besvarede spørgsmål mv. Der var stor interesse for projektet og alle bakkede det op. Bl.a. var der en som sagde, at det er meget vigtigt at alle får større kendskab til døve grønlandere og dermed større respekt for dem.

Resten af dagen var hygge med middag, dog afbrudt af diskussionen om, hvornår det næste træf skulle ske og hvor det i så fald skulle afholdes. Vi blev så enige om, at det skulle ske i slutningen af februar, og det skulle være i Fredericia, og endelig skulle det næste træf være åbent for døve danskere.

På sidelinjen var det interessant for mig at se, hvor forventningsfulde de var forud for mødet med andre grønlandere. De stod udenfor døren og ventede. Der var sågar to ældre kvinder som ikke havde set hinanden i mere end 30 år. Hos alle var gensynsglæden stor og snakken gik lystigt på tegnsprog. Mobil-numre blev givet til højre og venstre. Alle hjalp mere eller mindre til med borddækningen osv. Ved afskeden blev der sagt, at det bare var så godt med træffet, og at de glædede sig til at komme til næste træf.

Ved det næste træf kom der færre grønlandere, pga. andre aftaler og sygdom, men til gengæld var det glædeligt, at der kom et par grønlandere som ikke deltog ved første træf. Alt i alt var vi vel ca. 30, inkl. knap et par håndfulde danske døve, hvoraf et par af dem tidligere har opholdt sig i Grønland, dels som turister og dels som håndværkere - og igen gik snakken. Jeg havde til træffet købt grønlandske flag og guf i Grønlænderhuset. Stor jubel - tørrede fisk mv. forsvandt så hurtigt, at jeg selv ikke nåede at få en bid.

Herefter opfordrede jeg dem til selv at arrangere det næste træf og snakken gik livligt herom. Jeg nævnte, at vi fra DDL gerne ville hjælpe med det praktiske. Endvidere blev der også snakket om en fælles rejse til Grønland og et weekendophold på Castberggård med grønlandske sysler.

Siden hørte jeg dog, at der ikke var sket noget og flere har endda spurgt mig, hvornår der er træf osv. Et par stykker nævnte også, at det næste træf kun skulle være for grønlandere. Ved det sidste træf var det danskere, som hjalp til med borddækningen osv.

Birthe A. Petersen oplevede, at der var stor opbakning fra døve grønlændere i Danmark i forhold til at deltage, og det var den første type fællesskab de deltog i, som var målrettet til dem.

8. anbefalinger

Som undersøgelsen viser, er døve herboende grønlandere i høj grad en udsat gruppe. De mangler ofte sproglige, uddannelsesmæssige og sociale forudsætninger for at begå sig i Danmark – ved ankomst og i dagligdagen i Danmark. Deres uddannelsesmæssige og beskæftigelsesmæssige ressourcer er markant lavere end danske døves. Flertallet af døve grønlandere i Danmark oplever i perioder at have misbrug af alkohol, euforiserende stoffer, at være uden bolig og i stedet bo hos venner og bekendte. De oplever næsten alle arbejdsløshed, fattigdom, og et kaotisk liv, hvor de kan have svært ved at strukturere hverdagen.

Nedenstående er vores forslag til fremtidige tiltag, der vil kunne medvirke til at afhjælpe de problemer, som døve grønlandere møder i deres hverdag, når de kommer til Danmark.

Viden om danske forhold

Døve herboende grønlandere giver næsten alle udtryk for, at de har behov for mere viden om de tilbud, der eksisterer i Danmark. De efterspørger også flere oplysninger om deres muligheder og rettigheder. På denne baggrund anbefales det, at man via et øget dansk-grønlandsk samarbejde forsøger at sikre, at de unge får mere information om Danmark og danske forhold - allerede inden ankomsten til Danmark. Herunder også viden om de vanskeligheder, som andre døve grønlandere typisk har oplevet ved mødet med dansk kultur. Dette for at sikre, at man ikke ankommer hertil med alt for urealistiske forventninger.

Mentorordning

Netop skuffede forventninger, manglende viden om danske forhold samt mangelfulde sprogkundskaber, ser vi som en væsentlig del af grunden til den manglende integration. Derfor anbefaler vi, at der målrettes en særlig indsats i forhold til den sproglige og sociale integration af herboende døve grønlandere - eksempelvis i form af en mentorordning. En mentor kunne være en velintegreret døv grønlander, eller en døv dansker med særlig viden om grønlandske forhold. En tidlig kontakt til en mentor kunne afhjælpe en del af de problemer, som flertallet af døve grønlandere møder igen og igen, når de kommer til Danmark.

For en nyankommen, døv grønlander ville en mentor kunne fungere som en fast kontaktperson, der kunne introducere vedkommende til de danske forhold, og hjælpe i forbindelse med den svære overgangsperiode, hvor sproglige barrierer umuliggør en vellykket integration.

Information til danske sagsbehandlere

Som nævnt ovenfor viser undersøgelsen, at der er et behov for mere information om danske forhold hos de herboende døve grønlandere. Men flere giver også udtryk for, at de oplever, at kommunale sagsbehandlere i Danmark ikke kender nok til deres livssituation og at de mødes med forventninger om at tage stilling til uddannelses tilbud med videre, som de har begrænset kendskab til. De kan have svært ved selv at italesætte deres situation og livsforhold i det offentlige system.

Vores målgruppe er antalmæssigt meget lille, hvorfor man ikke kan forvente at enhver sagsbehandler besidder den fornødne baggrundsviden. Derfor foreslår vi udarbejdet en folder, der kort beskriver døve grønlanderes baggrund, herunder også lidt om forholdene for døve i Grønland, og noget om de særlige forhold, der gør sig gældende for denne gruppe i Danmark. Folderen kunne endvidere indeholde generelle oplysninger om døve, tegnsprog og tolkning, samt relevante kontaktoplysninger. Denne folder ville primært skulle henvende sig til professionelle udenfor døveverdenen - dvs. mennesker, der heller ikke kan forventes at besidde nogen baggrundsviden om døve generelt.

Tværfagligt netværk

Drejer det sig derimod om medarbejdere indenfor døveverdenen, som må formodes at komme i kontakt med gruppen flere gange, foreslår vi, at der etableres et fagligt netværk med særligt fokus på denne målgruppe. Viden om denne gruppe er spredt, og der er i dag nogle få fagpersoner rundt omkring på skolerne, i botilbuddene, hos døvekonsulentordningen, på undervisningsinstitutionerne samt i interesseorganisationerne, der har en stor viden om målgruppen. Denne viden er typisk enten oparbejdet via mange års praktisk arbejde med døve herboende grønlandere, eller den er skabt gennem arbejde og ophold i Grønland.

Men undersøgelsen viser, at herboende døve grønlandere - til trods herfor - føler de må kæmpe med manglende viden om og forståelse for deres specielle situation. Med projektet her er der for første gang blevet sat tværfagligt fokus på gruppen af herboende døve grønlandere, og fagfolk fra døveskolerne, døvekonsulenterne, døvepræster, undervisere m.fl. har bidraget med synspunkter og viden. Det er arbejdsgruppens anbefaling, at dette faglige netværk styrkes fremover - f.eks. således at gruppen mødes til særlige temadage, kurser eller vidensudveksling med henblik på at styrke de særlige faglige kompetencer, der efterspørges.

Individuelt tilrettelagt forløb

Målet med indeværende undersøgelse er at medvirke til at fjerne de generelle barrierer, som døve grønlandere oplever. Men da der er tale om en lille og meget uhomogen gruppe, er der brug for tiltag, der tager afsæt i den enkeltes behov. For nogle handler det om intensiv sprogundervisning, for andre om supplerende undervisning, uddannelse, praktikplads, kurser, højskole, botilbud mv.

Så sent som i løbet af denne projektperiode har vi desværre set flere ulykkelige eksempler på, at det tilbud der blev givet i Danmark ikke levede op til de forventninger eller behov, de ankomne grønlandere havde. Dette stemmer desværre meget godt overens med de erfaringer, som kommer til udtryk gennem interviewene hos de fleste herboende døve grønlandere. Tiltagene skal ikke kun tage hensyn til døve grønlanderes sociale, sproglige og kulturelle forudsætninger, men også til den enkeltes muligheder og resurser. For at det tilbud, der gives, så vidt muligt, kan tage udgangspunkt i den enkeltes behov, anbefaler vi et større samarbejde mellem Danmark og Grønland - også før den aktuelle person ankommer. For at få mest muligt ud af det tilbud, der gives i Danmark, bør den enkeltes behov, ønsker og forudsætninger være afklaret og kommunikeret mellem de involverede parter - i lige så høj grad som det bør være klart, hvad det tilbud, der gives, indeholder. I denne sammenhæng kan det være vigtigt at inddrage relevante

fagpersoner - f.eks. sagsbehandlere, lærere, pædagoger m.fl. således at man nøje får afstemt forventninger og realiteter.

Danskundervisning

Undersøgelsen peger endvidere på et stort behov for, at der tilbydes målrettet danskundervisning til denne gruppe, og at de øvrige tilbud - såvel undervisnings- som pædagogiske tilbud - i højere grad er skræddersyet til målgruppen. Dvs. foregår på tegnsprog - og måske oven i købet tilrettes denne gruppes særlige sproglige forudsætninger.

Der er et udbredt ønske blandt de interviewede om at forbedre deres danskkundskaber, men de synes ikke at kende tilstrækkeligt til proceduren i forhold til at søge om danskundervisning. Ligeledes er der desværre ikke i alle kommuner forståelse for vigtigheden af, at døve grønlandere (eller - for den sags skyld - døve med anden nationalitet) har brug for et særligt tilrettelagt danskkursus, hvor undervisningen foregår på tegnsprog. Nogle steder har man ikke muligheden - og enkelte kommuner ønsker ikke at betale, hvad det koster for dette specialiserede tilbud. Den førnævnte folder kunne muligvis - i nogle situationer - lette sagsbehandlingen, men der synes også at være behov - i hvert fald i nogle kommuner - for at man synliggør nødvendigheden af den særligt tilrettelagte danskundervisning for døve overfor politikere og andre beslutningstagere.

Hjemrejser

Ikke alle døve grønlandere kommer hertil efter aftale med Selvstyret. Nogle vælger selv at flytte hertil - ofte dem, der har været her tidligere i en kortere eller længere periode. Disse mennesker, der har slået sig ned i Danmark, har ikke de samme muligheder som den øvrige gruppe for årlige hjemrejser. Som undersøgelsen viser, fylder hjemvejen meget i de grønlandske døves liv, og det betyder meget for dem, at de har mulighed for at besøge Grønland og gense deres familier der. For de herboende døve, der er på overførselsindkomster, er det meget vanskeligt, for ikke at sige umuligt, at lægge penge til side til en hjemrejse. For norges vedkommende har de børn både i Grønland og i Danmark. Men pga. den svære økonomiske situation de befinder sig i, har de ikke mulighed for at besøge deres børn i Grønland. Det grønlandske selvstyre vil ikke betale og det vil deres danske opholdskommune heller ikke.

Forholdet til familien i Grønland - især for dem, der har børn - betyder naturligvis uendeligt meget, og det forekommer ikke rimeligt, at de på denne måde er udelukket fra at bevare kontakten til dem. En stor forbedring af deres livskvalitet kunne opnås, såfremt de kunne få bevilget en årlig hjemrejse på lige fod med de andre herboende døve grønlandere.

Netværk for døve grønlandere

Herboende døve grønlandere efterspørger desuden etableringen af et socialt interessefællesskab og et forbedret netværk for gruppen, som tyder på, at træffene oplevedes som en succes. Siden de omtalte "grønlandertræf" var værdsatte og synes at virke efter hensigten, anbefales det, at man i samarbejde med gruppen af døve grønlandere fortsat arrangerer disse træf.

Det anbefales desuden, at nogle af disse træf fortsat er åbne for danske døve, idet man kunne forestille sig, at træffene på denne måde også kunne være medvirkende til en større grad af integration i det danske døvemiljø.

9. Konklusioner og perspektiveringer

Som nævnt i det indledende afsnit, er det ikke kun døve grønlandere, der har det vanskeligt i Danmark - det er der også en stor del af de hørende grønlandere der har. Mellem 10 - 13 % af den samlede gruppe skønnes at være socialt udsatte. Med de karakteristika der gives gruppen af socialt udsatte, kan næsten hele gruppen af døve grønlandere siges at være socialt udsatte. Kun 3 ud af de 19 har en eller anden form for tilknytning til arbejdsmarkedet, kun 3 af de 19 har gennemført en uddannelse, over halvdelen har ifølge eget udsagn misbrugsproblemer og en stor del af gruppen har fysiske eller psykiske lidelser af mere eller mindre svær grad. Det ser således ud til, at gruppen af herboende døve grønlandere har alle de karakteristika der beskrives for socialt udsatte grønlandere generelt - bortset fra et enkelt: Ingen af de herboende døve grønlandere lever på gaden eller er hjemløse. Flere har været gennem perioder uden egen bolig i forbindelse med flytning hertil, men i disse perioder har man boet venner eller familie.

De generelle anbefalinger til indsatser for socialt udsatte grønlandere, kan i flere tilfælde også siges at gælde for gruppen af døve grønlandere.

Som Rambølls evaluering viser, er der generelt for gruppen af herboende grønlandere behov for **en stærk faglig kompetence** på området for at kunne yde den mest kvalificerede indsats for målgruppen. Det kan derfor ikke undre, at der også for gruppen af herboende døve grønlandere er brug for stærke faglige kompetencer, idet den jo er endnu mere speciel og kræver endnu mere specifikke kompetencer. **Netværksaktiviteter og løbende opkvalificering** af medarbejderne på feltet, sådan som vi foreslår, er også blandt de generelle anbefalinger fra Rambøll.

Rambøll rapporten peger på, at de sproglige barrierer udgør en væsentlig hindring for vellykkede indsatser - også for hørende grønlandere, og nævner bl.a., at der ikke findes en passende form for **danskundervisning** i København. Det samme gælder den her undersøgte gruppe, der som nævnt har brug for en endnu mere specialiseret indsats, og det er derfor ingen overraskelse, at problemet også er at finde blandt døve herboende grønlandere.

I evalueringsrapporten peger Rambøll endvidere på behovet for helhedsorienterede indsatser for socialt udsatte grønlandere. Samtidig synes det vigtigt også i fremtiden at prioritere **samarbejde og koordinering af indsatser**. Dette falder også helt i tråd med vores anbefalinger vedr. indsatsen for døve grønlandere., idet vi jo anbefaler, at der i langt højere grad samarbejdes og koordineres i forbindelse med fremtidig udsendelse af døve grønlandere til Danmark.

Rambøll skriver endvidere: Nogle af de allersvageste grønlandere benytter kun i begrænset omfang almindelige tilbud til socialt udsatte. Dette synes at indikere et behov for særlige indsatser, der kan målrette tilbuddene til den enkeltes konkrete behov. Særligt i forbindelse med kontaktskabelsen synes det hensigtsmæssigt at have særlige tilbud, der formår at få skabt kontakt til udsatte grønlandere. Vi kan vist roligt konkludere, at gruppen af døve grønlandere hører til blandt de allersvageste grønlandere, og tilslutter os helt, at der er brug for at **målrette tilbuddene til den enkeltes behov**. Vores forslag om en mentorordning mener vi kan være et sådant særligt tilbud, der kan være med til at afhjælpe de største vanskeligheder i den første tid.

Man kunne måske mene, at gruppen af herboende døve grønlandere er så lille - og formentligt ikke vil vokse så meget i årene fremover (jf. tidligere afsnit om den nuværende meget lille gruppe af døve børn i Grønland) - at det vil være spild af resurser på nuværende tidspunkt at iværksætte nye initiativer for denne gruppe.

Hertil vil vi anføre, at hver enkelt person - uanset gruppens størrelse - bør have en fair behandling og et rimeligt tilbud. FN's handicapkonvention - og andre internationale konventioner, som kunne bringes i anvendelse her - gælder som bekendt ikke kun for de store mindretalsgrupper. De gælder for alle. Desuden viser udviklingen indenfor de senere år, at døve grønlandere fortsat kommer til Danmark. Der er således flyttet 7 døve grønlandere hertil siden 2000. (Heraf er to dog flyttet tilbage til Grønland - mens den 3. er flyttet til Færøerne. Det er en lille gruppe, men hver enkelt person har krav på det bedst mulige tilbud.

Vi vurderer tillige, at vores anbefalinger ikke er særligt resursekrævende. Som undersøgelsen dokumenterer, er der behov for, at der fokuseres særligt på denne gruppe for bedst muligt at møde dens behov. Men da der i forvejen bruges ret store resurser på en indsats, der ikke fører til vellykket integration, mener vi med anbefalingerne at have givet et bud på, hvordan man med blot nogle få ekstra resurser vil have gode chancer for at opnå et mere vellykket resultat.

Vi mener imidlertid ikke, at blot man følger vores anbefalinger, vil hele gruppen af herboende døve grønlandere - samt dem, der måtte komme hertil fremover - kunne integreres i det danske samfund og leve lykkelige liv. Det er svært, og der er mange barrierer, der skal overvindes: Herunder sproglige og kulturelle barrierer - der nok aldrig ville kunne løses hundrede procent.

Et spørgsmål, der naturligt har rejst sig i forbindelse med denne undersøgelse, som egentligt ligger udenfor projektets rammer, har været, om ikke der kunne etableres alternative løsninger - i Grønland. Om ikke resurserne i nogen tilfælde ville være givet bedre ud ved at etablere uddannelsestilbud i Grønland for døve. Først og fremmest et tilbud om tegnsprogtolkning, samt studieforberedende og erhvervsafklarende kurser for døve. Mange tager til Danmark af nød - mere end af egentligt lyst til at leve i det danske samfund. De tager hertil fordi her er bedre forhold for døve: tolk, foreningsliv, bedre kompensationsmuligheder for handicappede i det hele taget - eller for at komme væk fra uheldige sociale og miljømæssige faktorer derhjemme. Ingen tvivl om, at døve grønlandere kommer hertil med et håb om at klare sig bedre i Danmark, men som undersøgelsen viser, falder de fleste desværre igennem, og får tilsyneladende ikke det forventede udbytte af de danske tilbud.

Det skal naturligvis ikke være et enten - eller. Enten tilbud om et studie for den enkelte i Danmark - eller etablering af et tilbud om uddannelse for døve i Grønland. Men det er en overvejelse værd, om ikke resurserne i nogen tilfælde kunne være givet bedre ud, hvis man havde etableret et tilbud i Grønland.

10. Litteraturliste

Frederiksen, Amos: Døves sommertræf, Kangerlussuaq 11. - 18. juni 1999

Hansen, Svend Erik og Vestergaard, Ole: Døves Sommertræf i Kangerlussuaq, Grønland, 11.-18. juni 1999: INDTRYK OG VURDERINGER

Petersen, Birte A.: Grønlændertræffene

Rambøll Managements evalueringsrapport: Evaluering af opfølgningen på Hvidbogen om socialt udsatte grønlændere i Danmark, 2008

Vedrørende fornyede tanker og behov for et Døvecenter i Sisimiut, også et historisk blik

Flere sprog - flere verdener - Døves opvækst i Grønland – bidrag til Antologien: Børn og unge i Grønland – en antologi om livsbetingelser og udviklingsmuligheder.

De ikke egnede. Kronik i Politiken af Tine Bryld. 26. august 2008.

Konsulentrejse i Grønland af Gunnar Knudsen. 1975.

I den bedste mening. En beretning om en døv, grønlandsk pige, der blev født 1953 i en lille bygd i den nordlige del af Vestgrønland. CFD 2009.

Døve grønlandere i Danmark - statistisk

Ej interviewet:

	Region Midtjylland	Region Syddanmark	Region Sjælland	Region Hovedstaden
Mænd		1		2
Kvinder		1		1
I alt		2		3

Tabel 1: Gruppen fordelt på køn og alder:

	20-39 år	40-49 år	50-59 år	60+ år
Mænd	1	2	1	1
Kvinder	2	5	0	2
I alt	3	7	1	3

Tabel 2: Gruppen fordelt på køn og bosted – regioner

	Region Midtjylland	Region Syddanmark	Region Sjælland	Region Hovedstaden
Mænd	1	1		3
Kvinder	2	4	1	2
I alt	3	5	1	5

Tabel 3: Gruppen fordelt på køn og alder for første møde med tegnsprog

	0-3 år	4 år	5 år	6 år	7+ år
Mænd				2	3
Kvinder	1	1	2		5
I alt	1	1	2	2	8

Tabel 4: Gruppen fordelt på køn og skolegang

	Grønland (skole for hørende)	Danmark	Danmark/Grønland	Grønland / Danmark (Nyborg)
Mænd	1	2	1	1
Kvinder	1	5	1	2
I alt	2	7	2	3

Tabel 5: Fuldførte uddannelse

	Erhvervsfaglige praktik- og hovedforløb	Social- og sundhedshjælpere
Mænd	1	
Kvinder		2
I alt	1	2

Døve grønlandere i Danmark - statistisk

Tabel 6: Under uddannelse

	Forberedende uddannelser	Erhvervsfaglige hovedforløb	Korte videregående uddannelser
Mænd	1		
Kvinder			
I alt	1	0	0

Tabel 7: Lønmodtagerbeskæftigelse – aldersfordelt

	25-39 år	40-49 år	50-59 år	60+ år
Salgs- og servicearbejde	1		1	
Omsorgsarbejde		1		
Andet				
I alt	1	1	1	0

Tabel 8: Antal personer som modtager offentlige ydelser, aldersfordelt

	25-39 år	40-49 år	50-59 år	60+ år
Aktivering				
Arbejdsløshedsdagpenge				
Barseldagpenge	1			
Kontanthjælp	1	2		
Folkepension				2
Førtidspension		3		1
Sygedagpenge	1			
I alt	3	5		3

Tabel 9: Bosiddende i DK fordelt på indvandringsår, aldersfordelt

	25-39 år	40-49 år	50-59 år	60+ år
Før 1959				2
1960-1969			1	
1970-1979		1		
1980-1989		1		
1990-1999		4		1
2000-	3	1		
I alt	3	7	1	3

Døve grønlandere i Danmark - statistisk

Tabel 10: Boligforhold, aldersfordelt

	25-39 år	40-49 år	50-59 år	60+ år
Lejet bolig	2	7	1	3
Ejerbolig	1 (kvinde)			
I alt	3	7	1	3

Tabel 11: Antal personer i husstanden

	25-39 år	40-49 år	50-59 år	60+ år
1 person	1	6	1	3
2 personer	1			
3 personer		1		
4 personer	1			
5 personer				
6+ personer				
I alt	2	7	1	3

Tabel 12: Problemer i Grønland og årsagen til flytningen til DK, fordelt på køn

	Mænd	Kvinder
Blev i DK efter endt skolegang	2	2
Dårlige familieforhold	1	2
Familien bor i DK	1	
Udannelse		1
Manglende mulighed for kontakt med andre døve	1	2
Andet – herunder manglende tegnsprogstolk		2
I alt	5	9

Tabel 13: Kontakt med døvekonsulent omkring flytning, fordelt på køn

	Mænd	Kvinder
Grønlandsk døvekonsulent – før flytning	0	0
Dansk døvekonsulent – efter flytning	2	6
I alt	2	6

Tabel 14: Civilstand, aldersfordelt

	20-39 år	40-49 år	50-59 år	60+ år
Fraskilt		2	2	
Gift	1	1		
Ugift	1	3	1	2
Papirløst samlevende	1			
I alt	3	6	3	2

Døve grønlandere i Danmark - statistisk

Tabel 15: Civilstand, fordelt på køn

	Mænd	Kvinder
Fraskilt		4
Gift		2
Ugift	5	2
Papirløst samlevende		1
I alt	5	9

Tabel 16: Antal børn / børnebørn, fordelt på køn

	Mænd	Kvinder
Ingen	3	0
1 barn	2	3
2 børn		3
3 børn		3
I alt	5	9
Barnebarn/børnebørn	0	2

Tabel 17: Overførselsindkomst fordelt på køn

	Mænd	Kvinder
Dagpenge fra A-kassen		
Efterløn		
Folkepension		1
Førtidspension	2	3
Kontakthjælp	2	1
Sygedagpenge		1
Barsel		1
Har arbejde	1	2
I alt	5	9

Tabel 18: Medlem af A-kassen, fordelt på køn

	Mænd	Kvinder
Medlem af A-kassen	1	1
Ved ikke		1
I alt	1	2

Døve grønlandere i Danmark - statistisk

Tabel 19: Danskniveau, fordelt på køn

	Mænd	Kvinder
Slet ikke	2	2
Har problemer med at udtrykke sig	3	3
Kan gøre sig forståelig		4
I alt	5	9

Tabel 20: Taler og forstår grønlandsk, fordelt på køn

	Mænd	Kvinder
Slet ikke	3	2
Lidt	1	4
Meget	1	3
I alt	5	9

Tabel 21: Dansk tegnsprog, fordelt på køn

	Mænd	Kvinder
Ingen problemer	3	6
Det går sommetider for hurtigt	2	2
Nemmere at forstå end at tale tegnsprog		1
I alt	5	9

Tabel 22: Ønske/tilbud om danskundervisning, fordelt på køn

	Mænd	Kvinder
Ønsker ikke danskundervisning	1	2
Fik aldrig tilbud om danskundervisning	1	4
Ønsker et danskundervisning, men afslag/afvist	1	1
Fik tilbud om danskundervisning	2	
Deltog i danskundervisning på eget initiativ		2
I alt	5	9

Tabel 23: Grønlandsk/dansk tolk, fordelt på køn

	Mænd	Kvinder
Bruger grønlandsk tolk	1	
Bruger tegnsprogstolk	4	8
Bruger ikke tolk		1
I alt	5	9

Døve grønlandere i Danmark - statistisk

Tabel 24: Problemer. Fordelt på køn

	Mænd	Kvinder
Ingen problemer		2
Alkoholmisbrug	2	5
Andre sociale problemer (barn/børn)	1	1
Arbejde	1	1
Bolig	1	1
Ensomhed	3	3
Fysiske – syn	2	1
Fysiske – andet	4	7
Relateret til familie		2
Hashmisbrug	1	3
Psykiske problemer		4

Tabel 25: Har behov for støtte. Fordelt på køn

	Mænd	Kvinder
Ingen behov for støtte		1
Arbejde	2	2
Komme ud af alkohol/hashmisbrug		1
Komme ud af sociale problemer		0
Bolig	2	3
Ensomhed		2
Fysiske problemer	2	1
Problemer relateret til familie		1
Psykiske problemer		3
Barn/børn		2
Til hjemmet		1
Tolk	3	

Tabel 26: Har kontaktperson/konsulent, fordelt på køn

	Mænd	Kvinder
Har kontaktperson/konsulent	3	4
Nej	2	5
I alt	5	9

Tabel 27: Kontakter til hhv. døve danskere og døve grønlandere, fordelt på køn

	Mænd	Kvinder
Døve danskere	5	6
Døve grønlandere		3
I alt	5	9

Døve grønlandere i Danmark - statistisk

Tabel 28: Kontakter til hhv. hørende danskere og hørende grønlandere, fordelt på køn

	Mænd	Kvinder
Hørende danskere	4	2
Hørende grønlandere	1	7
I alt	5	9

Tabel 29: Hvor tit besøges Grønland, fordelt på køn

	Mænd	Kvinder
Aldrig	1	1
Hvert andet år – cirka	1	3
Hvert år		
Sjældnere	3	5
I alt	5	9

Tabel 30: Hjemve, fordelt på køn

	Mænd	Kvinder
Ja - mest efter naturen, grønlandsk mad og byer	2	3
Sommetider		4
Slet ikke	3	2
I alt	5	9

Tabel 31: Kontakt til offentlige myndigheder, fordelt på køn

	Mænd	Kvinder
Er blevet uretfærdigt behandlet	1	4
Blev ikke forstået af sagsbehandlere	1	4
Blev ikke forstået af døvekonsulenter		2
Har ikke oplevet problemer	3	5

Tabel 32: Støtte fra døvekonsulent, fordelt på køn.

	Mænd	Kvinder
Søger ikke om hjælp (sjældent)	1	(2)
I forbindelse med kommunal sagsbehandling	2	3
I forbindelse med arbejde	1	
I forbindelse med bolig	1	2
I forbindelse med børn		3
Andet, herunder oversættelse af breve fra myndighederne	3	2

Døve grønlandere i Danmark - statistisk

Tabel 33: Fritidsaktiviteter, fordelt på køn.

	Mænd	Kvinder
Aftensskole		
Banko		
Klubber / foreninger	2	2
Kortspil		1
Sport	1	
Intet	2	2
Andet – herunder grønlandske hus		4
I alt	5	9

Tabel 34: Medlem af Danske Døves Landsforbund, fordelt på køn.

	Mænd	Kvinder
Ja	2	3
Nej	3	5
Anden klub/forbund		1
I alt		

Tabel 35: Ønsker deltagelse i danske døvearrangementer, fordelt på køn

	Mænd	Kvinder
Ja, kunne godt tænke sig	3	4
Ja, hvis der deltager andre grønlandere	2	2
Nej, kunne ikke tænke sig		3
I alt	5	9

Tabel 36: Hvad mangler døve grønlandere i DK, fordelt på køn

	Mænd	Kvinder
Netværk for døve grønlandere	1	6
Andet - større respekt og forståelse for døve grønlandere + mentor		2
Ved ikke	3	1
Mangler ikke noget	1	
I alt	5	9

Døve grønlandere i Danmark - statistisk

Tabel 37: Ønsker at flytte tilbage til Grønland, fordelt på køn

	Mænd	Kvinder
Ja, kunne godt tænke sig	1	1
Ja, hvis Grønland har tegnsprogstolk	1	
Nej	3	4
Ved ikke		4
I alt	5	9

Tabel 38: Indehaver af computer, fordelt på køn

	Mænd	Kvinder
Ja, har PC og adgang til internettet		4
Nej, har ikke PC	5	5
I alt	5	9

Tabel 39: Indehaver af mobiltelefon, fordelt på køn

	Mænd	Kvinder
Ja, har mobiltelefon – kun til sms	2	4
Ja, har mobiltelefon – sms og andet	1	4
Nej	2	
Kun til tale		1
I alt	5	9

Tabel 40: Tv-programmet: Nyheder på Tegnsprog, fordelt på køn.

	Mænd	Kvinder
Ja, ser Nyheder på Tegnsprog – sjældent	3	4
Ja, ser Nyheder på Tegnsprog – ofte	1	4
Aldrig	1	1
I alt	5	9

Tabel 41: Tv-programmet: Tidens Tegn, fordelt på køn.

	Mænd	Kvinder
Ja, ser Tidens Tegn – sjældent	3	5
Ja, ser Tidens tegn – ofte	2	4
I alt	5	9

Tabel 42: Tv-programmet: Nyheder fra Grønland. Fordelt på køn.

	Mænd	Kvinder
Ja, ser Nyheder fra Grønland – sjældent	2	5
Ja, ser Nyheder fra Grønland – ofte	3	4
I alt	5	9

Døve grønlandere i Danmark - statistisk

Tabel 43: Mobning, fordelt på Køn

	Mænd	Kvinder
Blev mobbet – ja meget	5	5
Blev mobbet – sjældent		4
I alt	5	9

Tabel 44 Skolegang, fordelt på køn

	Mænd	Kvinder
Følte at fik lært nok	1	5 – ja i DK
Følte ikke at fik lært nok	2	4
Ved ikke	2	
I alt	5	9

Tabel 45: Boforhold under skolegang, fordelt på køn

	Mænd	Kvinder
Hos forældre	2	1
Elevhjemmet	1	2
Først på elevhjemmet og siden hos plejefamilie	2	3
Plejefamilie		3
Familie		
I alt	5	9

Døve grønlandere i Danmark

PROJEKT

Birthe Astha Petersen
Konsulent for grønlandsprojektet

Danske Døves Landsforbund (DDL) igangsætter en undersøgelse af døve grønlænderes liv i Danmark. Hvordan har de det? Og hvordan kan DDL være med til at forbedre deres liv?

DDL har ansat Birthe Astha Petersen, som selv er døv, til at lede undersøgelsen. Hun har tidligere arbejdet på døveskolen i Sisimiut og været bosat i Grønland i 2 år. Hun er ansat som konsulent i en tidsbegrænset stilling.

Kontakt med alle døve grønlændere i Danmark

Birthe ønsker at komme i kontakt med alle døve grønlændere i Danmark og give jer mulighed for at deltage i undersøgelsen. Det er vigtigt, at hun taler med så mange som muligt, så undersøgelsen kan beskrive livet i Danmark bedst.

Samtalerne kan finde sted derhjemme – eller et andet sted, hvor I ønsker det. Navne og adresser videregives ikke, og ingen optræder med eget navn i undersøgelsen.

Birthe vil bagefter skrive rapporten under rådgivning fra antropologistuderende Annette Holm Billund fra Århus Universitet.

Rapporten færdiggøres i begyndelsen af 2009.

To træf for grønlandere

DDL afholder i løbet af projektperioden to træf. Her er alle meget velkomne til at deltage. Det første træf afholdes i slutningen af 2008 – og det andet træf i slutningen af projektperioden. Nærmere information følger.

Netværk

Efter undersøgelsen håber DDL at danne et netværk for døve grønlandere i Danmark, hvis der er interesse for det.

DDL opfordrer dig til at deltage i undersøgelsen.

Tilmelding og spørgsmål kan rettes til:

Birthe Petersen

Ingerslevvej 29, 8361 Hasselager

Mobil, kun sms: 5129 2148

E-mail: bp@deaf.dk